

ਭਗਤ ਕਬੀਰ - ਸਬਦ ੧੬
ਅਵਰ ਮੂਏ ਕਿਆ ਸੋਗੁ ਕਰੀਜੈ ॥
ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੩੨੫

ਅਵਰ ਮੂਏ ਕਿਆ ਸੋਗੁ ਕਰੀਜੈ ॥
ਤਉ ਕੀਜੈ ਜਉ ਆਪਨ ਜੀਜੈ ॥੧॥
ਮੈ ਨ ਮਰਉ ਮਰਿਬੇ ਸੰਸਾਰਾ ॥
ਅਬ ਮੇਹਿ ਮਿਲਿਓ ਹੈ ਜੀਆਵਨਹਾਰਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਇਆ ਦੇਹੀ ਪਰਮਲ ਮਹਕੰਦਾ ॥
ਤਾ ਸੁਖ ਬਿਸਰੇ ਪਰਮਾਨੰਦਾ ॥੨॥
ਕੂਅਟਾ ਏਕੁ ਪੰਚ ਪਨਿਹਾਰੀ ॥
ਟੂਟੀ ਲਾਜੁ ਭਰੈ ਮਤਿ ਹਾਰੀ ॥੩॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਇਕ ਬੁਧਿ ਬੀਚਾਰੀ ॥
ਨਾ ਓਹੁ ਕੂਅਟਾ ਨਾ ਪਨਿਹਾਰੀ ॥੪॥੧੨॥

ਸਾਰ: ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਆਤਮਾ, ਸਵੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ, ਮਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਭਰਮ ਹਨ। ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਵੰਡਾਂ ਹੋਂਦ ਦੀ ਏਕਤਾ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਦੀ ਇਕ ਝੂਠੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਜਗਿਆਸੂ ਵਜੋਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਭਾਲਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ; ਸਾਡੇ ਬਾਹਰ ਹਰ ਵਸਤ ਉਸੇ ਅਣਵੰਡੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਸਥਾਈ ਸਰੀਰਾਂ ਅਤੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਦੀਵੀ ਸਵੈ ਨੂੰ ਖੋਜਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਵਾਸਾ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਏਕਤਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਮੌਤ ਰੂਹਾਨੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਸਲ ਘਾਟਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਗਲਵਕੜੀ ਵਿਚ ਲੈਣਾ ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿਚਲੀ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸਥਾਈ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਹ

ਸਮਝਣਾ ਕਿ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾ ਕੁਝ ਵੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂ ਗਵਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਏਕਤਾ ਦੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵਿਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਥਾਈ ਹੈ।

ਅਵਰ ਮੂਏ ਕਿਆ ਸੋਗੁ ਕਰੀਜੈ ॥

ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਸੋਗ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪਛਤਾਵਾ ਜਾਂ ਨਿਰਣਾ ਕਿਉਂ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਜੇ ਰੂਹਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛੜ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਤਉ ਕੀਜੈ ਜਉ ਆਪਨ ਜੀਜੈ ॥੧॥

ਸੋਗ ਤਾਂ ਕਰੋ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ; ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਤਾਂ ਹੀ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਖੁਦ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਜਾਂ ਰੂਹਾਨੀ ਘਾਟ ਨਾ ਹੋਵੇ।
(੧)

ਮੈ ਨ ਮਰਉ ਮਰਿਬੇ ਸੰਸਾਰਾ ॥

ਮੈਨੂੰ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ; ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਜੋ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਅਹਿਸਾਸ ਕਿ ਚੇਤਨ ਅੰਤਰੀਵੀ ਸਵੈ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ; ਸਿਰਫ਼ ਬਾਹਰੀ ਭੌਤਿਕ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਬਿਨਸਦਾ ਹੈ।

ਅਬ ਮੋਹਿ ਮਿਲਿਓ ਹੈ ਜੀਆਵਨਹਾਰਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਮੈਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਤੱਤਸਾਰ ਦੀ ਸੂਝ ਹੋਈ ਹੈ; ਇਹ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹੋਂਦ ਦੇ ਅਸਲ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। (੧)(ਠਹਿਰਾਉ)

ਇਆ ਦੇਹੀ ਪਰਮਲ ਮਹਕੰਦਾ ॥

ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਤਰ ਨਾਲ ਮਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਸਾਡੇ ਹਉਮੈ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਲਈ ਬਾਹਰੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੈ।

ਤਾ ਸੁਖ ਬਿਸਰੇ ਪਰਮਾਨੰਦਾ ॥੨॥

ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਪਰਮ ਸਦੀਵੀ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਗਲਵਕੜੀ ਵਿਚ ਲੈਣਾ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਇਹ ਅਣਗਹਿਲੀ ਅੰਤਰੀਵੀ ਅਹਿਸਾਸ ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਥੋਥੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਭਾਲ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। (੨)

ਕੂਅਟਾ ਏਕੁ ਪੰਚ ਪਨਿਹਾਰੀ ॥

ਇਕ ਖੂਹ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਖਿਚਣ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜ ਟਿੰਡਾਂ ਲਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਅਲੰਕਾਰਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਰੀਰ ਇਕ ਖੂਹ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਪੰਜ ਟਿੰਡਾਂ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਟੂਟੀ ਲਾਜੁ ਭਰੈ ਮਤਿ ਹਾਰੀ ॥੩॥

ਜਦੋਂ ਬਾਲਟੀ ਵਾਲੀ ਰੱਸੀ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਭਰਿਆ ਪਾਣੀ ਬਾਹਰ ਡੁਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਨ ਦਿਸ਼ਾਹੀਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬਿਬੇਕ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (੩)

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਇਕ ਬੁਧਿ ਬੀਚਾਰੀ ॥

ਕਬੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਇਕ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ, ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਤੱਤਸਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਦੇ ਅਤੇ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ,

ਨਾ ਓਹੁ ਕੂਅਟਾ ਨਾ ਪਨਿਹਾਰੀ ॥੪॥੧੨॥

ਤਾਂ ਨਾ ਫਿਰ ਕੋਈ ਖੂਹ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਾਣੀ ਢੇਣ ਵਾਲੇ, ਜੋ ਇਸ ਅੰਤਮ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਅਦਵੈਤ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਏਕਤਾ, ਹੋਂਦ ਦੇ ਤੱਤਸਾਰ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹਨ। (੪)(੧੨)

ਤੱਤ: ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਗੂੜ੍ਹ ਸੂਝ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਰੀਰ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਇਕ ਖੂਹ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ ਪਾਣੀ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੀਆਂ ਟਿੰਡਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਖੂਹ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਜਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਤੋਂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਮਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸਮਝੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰੱਸੀ ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਸੰਬੰਧ ਚੇਤਨਾ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਿਆਨ ਉਪਰੋਂ ਆਪਣੀ ਪਕੜ ਗੁਆ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਬਾਲਟੀ ਡਿੱਗਣ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਡੁਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਜੇਕਰ ਪੜਚੋਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਕੀਮਤੀ ਰੂਹਾਨੀ ਸੂਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਬੇਅੰਤ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰੁਝ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੱਚੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਵੈਤ ਰਹਿਤ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਏਕਤਾ ਦਾ ਗੂੜ੍ਹ ਬਿਬੇਕ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਨਇੰਦਰ ਕੋਰ ਅਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

Oneness In Diversity Research Foundation

ਵੈੱਬਸਾਈਟ: OnenessInDiversity.com

ਈਮੇਲ: onenessindiversityfoundation@gmail.com